

แหล่งโบราณคดีบ้านสามเรือน

ชื่อแหล่ง บ้านสามเรือน
ที่ตั้ง บ้านสามเรือน ตำบลบางจาก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
เส้นทางเข้าสู่แหล่ง จากราชบุรีใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) ไปทางเพชรบุรี เลี้ยวอำเภอ เข้าย่อยไประยะทางประมาณ 5 กม. เลี้ยวซ้ายใช้เส้นทางบ้านทับคาง-บ้านหนองปลาไหล เลี้ยวขวา เมื่อถึงวัดหนองปลาไหลระยะทางประมาณ 6 กม. เลี้ยวซ้ายเข้าไปทางวัดทองนพคุณ แหล่งโบราณคดีจะตั้ง อยู่หน้าวัดทองนพคุณ

สภาพภูมิศาสตร์ ที่ราบลุ่ม

แหล่งน้ำ คลองบางจากซึ่งมีต้นน้ำไหลลงมาจากเทือกเขาทางด้านตะวันตก แล้วไหลไปทางด้านทิศเหนือแยกออกเป็น 2 สาย สายหนึ่งไปรวมกับแม่น้ำเพชรบุรี อีกสายไหลไปออกทะเลที่ตำบลบางตะบูน อำเภอ บ้านแหลม

ประวัติ ประมาณปี พ.ศ.2540 ชาวบ้านได้ร่วมกันขุดสระน้ำขึ้นบริเวณริมฝั่งคลองทางด้านทิศตะวันออกตรงกันข้ามกับหน้าวัดทองนพคุณ เพื่อใช้เป็นแหล่งน้ำในการผลิตประปาของหมู่บ้านโดยใช้รถขุดตักดิน ขนาดใหญ่ขุดพื้นที่ประมาณ 1 งานเศษ ลึกลงไปประมาณ 3 เมตร จึงได้พบโบราณวัตถุจำนวนหนึ่งซึ่งเป็นหม้อดินเผา เครื่องถ้วยสุโขทัย เครื่องถ้วยจีนประเภท ถ้วย ชาม และไหเคลือบสีน้ำตาล ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่วัดทองนพคุณ

หลักฐานทางด้านโบราณคดี

เมื่อปี พ.ศ.2544 ได้มีการขุดลอกคลองบางจาก บริเวณพื้นที่ด้านหน้าวัดทองนพคุณ ฝ่ายวิชาการ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 1 ราชบุรี ดำเนินการสำรวจพบโบราณวัตถุที่ถูกขุดลอกขึ้นมาพร้อมกับดินโคลนในลำคลองจำนวนหนึ่ง ประกอบด้วย

หม้อก้นกลมทรงเตี้ย ลักษณะเป็นหม้อดินเผาก้นกลมมน ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางปาก 20.5 เซนติเมตร ความสูง 8.5 เซนติเมตร และความหนา 0.5 เซนติเมตร ขึ้นรูปด้วยหินดินและแป้นหมุนช้า เนื้อดินหยาบมีเม็ดทรายปะปนจำนวนมาก เผาด้วยอุณหภูมิค่อนข้างต่ำ ภาชนะมีผิวสีน้ำตาลดำมีร่องรอยการใช้งาน โดยปรากฏเขม่าควันไฟติดอยู่ ส่วนไหล่ภาชนะเป็นสันมีการตกแต่งโดยลายกดประทับด้วยปลายไม้เป็นรูปสามเหลี่ยม และลายขูดร่องขนานกับลำตัว ปากผายออก หม้อก้นกลมทรงเตี้ยที่พบนี้เป็นภาชนะที่ใช้กันทั่วไปภายในครัวเรือนไทยสมัยโบราณ

หม้อก้นกลม ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน เผาด้วยอุณหภูมิค่อนข้างต่ำ เนื้อดินหยาบมีเม็ดทรายปะปน อยู่ในเนื้อดินจำนวนมาก ลักษณะเป็นหม้อก้นกลม ส่วนปากผายออก ผิวภาชนะเป็นสีน้ำตาลแดง น้ำตาลดำ บางชิ้นผิวเรียบ บางชิ้นมีการตกแต่งผิวด้วยลายขูดขีด ลายเชือกทาบ และลายกดประทับคล้ายเครื่องจักรสาน ลักษณะรูปแบบเป็นภาชนะที่ใช้กันภายในครัวเรือน

ฝาภาชนะแบบหาง ฝาภาชนะดินเผาเนื้อหยาบ ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน เนื้อดินค่อนข้างละเอียด ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 15 เซนติเมตร ความหนา 1 เซนติเมตร ฝาภาชนะเป็นแบบหางตรงกลางฝา แอ่นโค้งลงด้านล่าง มีจุดสำหรับจับรูปแบบดอกบัวตูมตรงกึ่งกลาง ผิวภาชนะด้านบนเป็นสีน้ำตาลนวล ด้านล่างมีสีน้ำตาลดำ ฝาภาชนะดินเผาประเภทนี้ใช้ปิดฝืนปากไหและหม้อหุงนึ่งที่ใช้บรรจุอาหารแห้งหรืออาหารหมักดอง รูปแบบของฝาภาชนะดินเผานี้ผลิตขึ้นใช้ตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 19-23

อ่างดินเผา เนื้อหยาบค่อนข้างแกร่ง มีเม็ดทรายขนาดใหญ่ปะปนอยู่ในเนื้อดิน ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน เผาด้วยอุณหภูมิค่อนข้างสูง ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางปากประมาณ 22-26 เซนติเมตร ความหนา 1 เซนติเมตร บางชิ้นมีการตกแต่งผิวด้วยการทาน้ำดินสีน้ำตาล บางชิ้นมีการเคลือบด้วยน้ำเคลือบสีน้ำตาล บางชิ้นตกแต่งด้วยลายกดประทับและลายขูดขีดบริเวณไหล่ภาชนะ

ไทรทรงปากแตร ลักษณะเป็นไหเนื้อแกร่งสีน้ำตาลดำ เนื้อดินค่อนข้างหยาบมีเม็ดทรายขนาดใหญ่ปะปนขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน เผาด้วยอุณหภูมิค่อนข้างสูงแต่เนื้อดินยังสุกไม่ทั่วถึงไส้กลางยังคงเป็นสีน้ำตาลแดง ส่วนฐานตัดมีเชิงเล็กน้อย ลำตัวตกแต่งด้วยลายขีดเป็นรูปวงแหวนซ้อนกัน 5 ชั้น ไส้ลวดตกแต่งด้วยลวดลายกดประทับเป็นลายลูกคลื่น ลายซี่หวี และ ลายเลขาคณิต มีการตกแต่งโดยการทำเป็นหูหลอกเล็กๆ ปั้นแปะไว้ 4 หู คอภาชนะค่อนข้างสูง ส่วนปากผายออก ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางปากประมาณ 21 เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลางฐาน 15 เซนติเมตร ความสูง 38.5 เซนติเมตร และความหนา 0.6 เซนติเมตร สันนิษฐานว่าเป็นเครื่องถ้วยที่ผลิตขึ้นจากแหล่งเตาเมืองศรีสัชชนาลัย อยุธยาพุทธศตวรรษที่ 19-กลางพุทธศตวรรษที่ 20

ไทรทรงสูง เนื้อหยาบค่อนข้างแกร่ง เผาด้วยอุณหภูมิสูง มีเม็ดทรายขนาดใหญ่ปะปนอยู่ในเนื้อดินจำนวนมาก ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนช้า ผิวภาชนะสีขาวนวลไม่มีการเคลือบผิว ด้านในภาชนะปรากฏรอยกดเป็นเกลียวขนาน ส่วนก้นตัดขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางกัน 4.7 เซนติเมตร ความหนา 0.4 เซนติเมตร ภาชนะประเภทนี้กล่าวว่าเป็นภาชนะใส่ดินปะสิ่ว หรือบางท่านว่าสำหรับใส่โปรท รูปแบบของภาชนะเป็นผลิตภัณฑ์จากแหล่งเตาเฉียนโจว (Quanzhou) อยุธยาพุทธศตวรรษที่ 19-20

ไหสี่หูเคลือบสีน้ำตาล เนื้อแกร่ง เผาด้วยอุณหภูมิค่อนข้างสูง ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางปากประมาณ 12.5 เซนติเมตร ความหนา 0.8 เซนติเมตร ผิวภาชนะมีการเคลือบสีน้ำตาล บริเวณไหล่มีหูจับ 4 หู ตกแต่งด้วยการขีดเป็นร่องขนานรอบคอภาชนะ มีตราประทับเป็นอักษรจีน และลายขีดขีดลงในเนื้อภาชนะซึ่งน่าจะทำขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ในภายหลัง ไส้ลักษณะดังกล่าวนี้พบเป็นจำนวนมากจากบริเวณหมู่เกาะลูซอน ประเทศฟิลิปปินส์ จึงมักจะเรียกว่า “ ไส้ลูซอน ” (Luzon jars) เป็นบรรจุภัณฑ์ที่จีนใช้ใส่ใบชาส่งออกไปค้าขาย มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 22-23

ไหสี่หู เนื้อแกร่งค่อนข้างหยาบมีเม็ดทรายขนาดใหญ่ปะปนในเนื้อดิน ผิวภาชนะเคลือบสีน้ำตาลแกมเขียว ความหนา 0.5 เซนติเมตร บริเวณไหล่มีหูจับ

ชาม เนื้อดินสีนวลเคลือบสีเขียวไขก่า สีน้ำตาลเล ใต้เคลือบตกแต่งด้วยลายขีดและลายขีดแคะ ลวดลายดังกล่าวนี้ตกแต่งในขณะที่ภาชนะยังหมาดอยู่แล้วเคลือบทับในภายหลัง ลักษณะเป็นชามปากกว้างขอบปากหักแบออก พบทั้งแบบขอบปากเรียบและขอบปากมีรอยหยัก ส่วนก้นมีฐานเตี้ย ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางปาก 18 เซนติเมตร ความหนา 0.5 เซนติเมตร เครื่องถ้วยประเภทนี้เป็นผลิตภัณฑ์ของแหล่งเตาศรีสัชชนาลัยจังหวัดสุโขทัย อยุธยาพุทธศตวรรษที่ 20

จาน ลักษณะเป็นจานเนื้อแกร่งเคลือบสีเขียวไขก่าแบบเครื่องสังโลก มีลายคล้ายกลีบดอกไม้อยู่ในเนื้อ ส่วนก้นมีเชิงเตี้ยลาดลงด้านในเป็นหลุมลึกลงไป ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางกัน 11 เซนติเมตร ความหนา 0.5 เซนติเมตร สันนิษฐานว่าเป็นเครื่องถ้วยที่ผลิตจากแหล่งเตาศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย อยุธยาพุทธศตวรรษที่ 22-23

ไหเคลือบสีน้ำตาล ลักษณะเป็นไหขนาดเล็ก มี 2 รูปแบบ คือ ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางปาก 9.5 เซนติเมตร ความสูง 21.5 เซนติเมตร และความหนา 0.5 เซนติเมตร กับ ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางปาก 7 เซนติเมตร ความสูง 18 เซนติเมตร และความหนา 0.5 เซนติเมตร เนื้อแกร่ง มีเม็ดทรายขนาดใหญ่ปะปนอยู่ในเนื้อดิน ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน ส่วนก้นตัด ส่วนปากผายออกด้านบนแบนเรียบคล้ายกับมีฝาปิดซึ่งอาจจะเป็นฝาไม้ เนื่องจากการสำรวจไม่พบชิ้นส่วนฝาไหที่เป็นดินเผาเลย มีการเคลือบผิวด้วยสีน้ำตาลทั้งใบ สันนิษฐานว่าเป็นเครื่องถ้วยจีน อยุธยาพุทธศตวรรษที่ 23-24

ชามเคลือบเขียว เนื้อแกร่งมากค่อนข้างละเอียดสีขาวนวล เผาด้วยอุณหภูมิสูงมาก ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 18 เซนติเมตร ความสูง 5 เซนติเมตร และความหนา 0.5 เซนติเมตร ลักษณะเป็นชามก้นกลมมีเชิง ผิวชามมีการเคลือบบริเวณขอบปากด้านบนและทั้งด้านในและด้านนอก ส่วนก้นภาชนะทั้งด้านในและด้านนอกไม่มีการเคลือบผิว แต่มีการทาด้วยน้ำดินสีแดง

